

ROTTERDAMS
PHILHARMONISCH
ORKEST

Concerttoelichting

Nieuwjaar met Trifonov

do 12 januari 2023 · 20.15 uur

vr 13 januari 2023 · 20.15 uur

zo 15 januari 2023 · 14.15 uur

PROGRAMMA

dirigent **Lahav Shani**
piano **Daniil Trifonov**

Ludwig van Beethoven 1770 - 1827
Pianoconcert nr. 1 in C opus 15 (ca.
1795/1798)

- Allegro con brio
- Largo
- Rondo: Allegro

pauze

Richard Strauss 1864 - 1949
Ein Heldenleben opus 40 (1898)

- Vioolsolo: Igor Gruppman
- Der Held
  - Des Helden Widersacher
  - Des Helden Gefährtin
  - Des Helden Walstatt
  - Des Helden Friedenswerke
  - Des Helden Weltflucht und
Vollendung

Einde concert circa 22.10 / 16.10 uur

**Vorige uitvoeringen door ons
orkest:**

*Beethoven Pianoconcert nr. 1:
dec 2015, piano Yevgeni Sudbin,
dirigent Stanislav Kochanovsky
Strauss Ein Heldenleben: feb 2018,
dirigent Sir Mark Elder*

*Een uur voor aanvang van het
concert geeft Alexander Klapwijk
een inleiding op het programma,
toegang € 5. Kaartjes zijn aan
de zaal te verkrijgen tegen
pinbetaling. Voor Vrienden is de
inleiding gratis.*

Cover: Foto Valentin Lacoste

*Hiernaast:
Richard Strauss, portretfoto door
Albert Meyer, Berlijn circa 1900*

Albert Meyer *Richard Strauss*

Hier ben ik!

Zelfmanifestatie, daarom draait het misschien wel in dit concert. Beethoven schreef zijn *Eerste pianoconcert* om zich in optima forma aan het Weense publiek te presenteren, Strauss' *Heldenleben* is een soort muzikale autobiografie, ironisch bedoeld of niet. De twee mannen 'raken' elkaar in Strauss' opmerking dat *Ein Heldenleben* was bedoeld om Beethovens *Eroica*-symfonie te vervangen...

Debuut

Ludwig van Beethoven, ons bekend als componist, wilde eigenlijk iets anders: een carrière als pianist. Hij kwam daarmee een heel eind, totdat doofheid zijn loopbaan in de knop brak en het accent steeds meer naar het componeren verschoof. Beethovens tijdgenoten zouden hem aanvankelijk vooral als pianist kennen en het verbaasde dan ook geen mens toen hij als zijn eerste grote werk met orkest niet met een symfonie op de proppen kwam – die zou nog vijf jaar op zich laten wachten – maar met een pianoconcert. Beethoven was toen 24 jaar oud.

Het werk dat hij zijn Pianoconcert nr. 1 noemde, was eigenlijk niet zijn eerste. Het pianoconcert dat we als het Tweede kennen, werd eerder geschreven – maar onder meer omdat dat stuk soms nog wat tegen Mozart aanleunt, vond Beethoven het minder geschikt om er zijn debuut mee te maken. Dat debuutconcert vond plaats op 29 maart 1795 in de Weense Hofburg. Beethoven soleerde zelf, Joseph Haydn dirigeerde en toute

Vienne was erbij. De grootheid Haydn was een publiekstrekker en zijn eigenzinnige leerling Beethoven, die rakker met zijn koolzwarte ogen en dito haren – niet altijd even keurig gekamd – wilde men nou ook wel eens meemaken. Het moet een uitvoering op het scherp van de snede zijn geweest. De partituur was pas op het allerlaatste moment af, vier kopiïsten moesten in allerijl opdraven om uit het nog natte manuscript de partijen over te schrijven en die de musici direct te overhandigen. Niet aan Beethoven zelf overigens: hij speelde zoals altijd uit het hoofd, of improviseerde zelfs.

In het debuutpianoconcert van Beethoven zitten allerlei eigenaardigheden. De orkestrale inleiding is eigenlijk bizar lang, een geschiedenis op zich. Het hoofdthema is niets dan een octaafsprong die dan al even simpel als treffend wordt ingevuld met de toonladder van C (Beethoven zal er de hele inleiding mee blijven stoeien). Bij het rondo zul je er wel nooit

Berlin 28. März
BERLIN W.
19. 41.
Potsdamer Str. 125.

achter komen – op het gehoor tenminste – of het nu met een opmaat begint of op de eerste tel. Dat wringt, en prettig geestig ook. Het herinnert eraan dat Beethoven niet alleen een tragisch mens was maar ook een humorist, zeker toen hij jong was.

Autobiografie

Een muzikale autobiografie, zo noemt men *Ein Heldenleben* van Richard Strauss soms – een werk geschreven in 1898 en opgedragen aan het Concertgebouworkest en zijn dirigent Willem Mengelberg. En de Held, dat is Strauss zelf. Zijn fiere ongenaakbaarheid krijgt onmiddellijk aan het begin gestalte met een expansief en grillig bewogen thema dat bijna drie octaven omvat, terwijl maar liefst acht hoorns zijn ambities verkondigen. Al spoedig – het verbaast bij zo'n type niet – maakt hij vijanden: een clique van muziekcritici. Gelukkig schenkt de liefde vertroosting. Uitgebeeld door een majesteitlijke violsolo, één van de meest veeleisende uit het orkestrepertoire en vandaag gespeeld door scheidend concertmeester Igor Gruppman, verschijnt 'Des Helden Gefährtin' op het toneel: zijn echtgenote. Dacht Strauss hierbij aan zijn eigen vrouw, de zangeres Pauline de Ahna? 'Zeer gecompliceerd, een beetje pervers, een beetje koket, nooit op zichzelf gelijkend, van minuut tot minuut anders', aldus de componist. Het komt dan tot een heuse oorlog met de talloze tegenstanders, die eerder in een patstelling dan met een eclatante overwinning voor één der partijen eindigt. Trots toont de Held ons zijn 'Friedenswerke': zijn composities; Strauss beeldt ze uit met zelfcitaten uit Don Juan, Till Eulenspiegel en Don

Quixote, de opera *Guntram*, de liederen *Morgen*, *Traum durch die Dämmerung* en *Befreit*, uitmondend in het klinkende wapenfeit van een fragmentje *Also sprach Zarathustra* (waarbij je de naam van de profeet als *Zarashtra* mag lezen). Het slot van dit heldenbestaan? Resignatie. De Held verlaat het 'slagveld' en trekt zich terug uit de wereld.

Antiheld

Het is nogal wat, zo'n drie kwartier de lof over jezelf zingen. Het is nogal wat, dat Strauss *Ein Heldenleben* (oorspronkelijke titel: 'Held und Welt') in zijn oneindige

Een majesteitlijke violsolo, één van de meest veeleisende uit het orkestrepertoire en vandaag gespeeld door scheidend concertmeester Igor Gruppman

bescheidenheid bedoelde om in de concertzaal Beethovens *Eroica* te vervangen, waarbij hij toegaf dat de treurmars ontbrak maar dat het wel in dezelfde toonsoort stond (Es groot) en een heleboel hoorns had ter indicatie van het heroïsche karakter. Gelukkig, het zou allemaal ook best eens pure ironie kunnen wezen. Sommige luisteraars horen in deze grootse muziek nog steeds zelfverheerlijking en grootheidswaan; Strauss' uitspraak 'Ik vind mezelf even interessant als Napoleon of Alexander de Grote' nemen zij letterlijk. Anderen leggen de orkestrale meester goedmoedige, typisch Beierse zelfspot in de mond. Voor hen is Strauss' Held een soort antiheld, een componist die met zijn critici vecht zoals Don Quichot met de windmolens (het citaat uit Strauss' eigen *Don Quixote* is misschien een hint).

'Ik ben geen held,' zei Strauss zelf toen hij met de bevriende schrijver Romain Rolland over *Ein Heldenleben* in gesprek was, 'daar heb ik de kracht niet voor; ik ben ook niet gemaakt voor de strijd: ik geef er de voorkeur aan mij terug te trekken en met rust gelaten te worden.' Strauss' biografie bevestigt dat: hij was allesbehalve een heroïsche hemelbestormer, streed niet tegen opinies of tijdgeest maar plooide zich als het even kon. Strauss was een typische bourgeois, een burgerman die, gelukkig getrouwd, het liefst thuis in zijn villa in de Beierse Alpen als een vakman zijn componistenwerk deed.

Maar misschien dat hem dat niet altijd even lekker zat. Er was een vreemde tegenspraak in het karakter van deze man. Zijn genie gaf hem grootse werken in de pen. Strauss' beheersing van het grootste instrumentale medium ooit, het symfonieorkest, was ongeëvenaard. Zijn laatromantische idioom, harmonisch gezien het meest uitgebreide uit de muziekgeschiedenis, vereiste nou eenmaal grootse werken, brede, theatrale gebaren om zich te ontplooien. En dan was je zelf iemand die bij voorkeur met je gezinnetje een spelletje skat zat te spelen. Het is goed mogelijk, dat Strauss deze vreemde gespletenheid met de ironie van *Ein Heldenleben* heeft willen uitdrukken.

Stephen Westra

Lahav Shani - chef-dirigent

Geboren: Tel Aviv, Israël

Huidige positie: chef-dirigent Rotterdams Philharmonisch Orkest; music director Israel Philharmonic Orchestra

Eerder: vaste gastdirigent Wiener Symphoniker

Studie: piano aan de Buchmann-Mehta School of Music Tel Aviv; piano en directie aan de Hochschule für Musik 'Hanns Eisler' Berlijn; mentor: Daniel Barenboim

Doorbraak: 2013, na het behalen van de eerste prijs van het Gustav Mahler Dirigentenconcours in Bamberg

Daarna: gastdirecties Berliner Staatskapelle, Berliner Staatsoper, Wiener Philharmoniker, Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks, Staatskapelle Dresden, Tonhalle Orchester Zürich, Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin, Philharmonia Orchestra, Philadelphia Orchestra, Pittsburgh Symphony Orchestra, Seoul Philharmonic Orchestra, Koninklijk Concertgebouworkest
Debut Rotterdams Philharmonisch: 2016

Foto: Marco Borggreve

Daniil Triřonov - piano

Artist in Residence bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest in seizoen 2022-2023

Geboren: Nizjni Novgorod, Rusland

Studie: Gnëssin Muziekschool Moskou bij Tatjana Zelikman; Cleveland Institute of Music (piano en compositie)

Prijzen: Chopin-concours Warschau (2010); Tsjajkovski-Concours in Moskou; Franco-Abbiati Prijs (2013); Musical America's Artist of the Year award (2019)

Doorbraak: 2011, eerste prijs Arthur Rubinstein Concours Tel Aviv, tevens Pnina Salzman Prijs, Kamermuziekprijs en Publieksprijs

Gesoleerd bij: Berliner Philharmoniker, Staatskapelle Dresden, Tonhalle Orchester Zürich, Koninklijk Concertgebouworkest, symfonieorkesten van Boston, Chicago, New York Philharmonic, Los Angeles Philharmonic

Recitals: Carnegie Hall New York, Wigmore Hall Londen, Musikverein Wenen, Suntory Hall Tokio, Salle Pleyel Parijs

Debut Rotterdams Philharmonisch: 2016

Foto: Dario Acosta

Agenda

zo 12 februari 2023 • 10.30 uur

Music for Breakfast 3

Met **Charlotte Sprenkels** (harp),

Veronika Lénártová (altviool) en

collega's uit het orkest

kamermuziek van **Mozart, Takemitsu,**

Ibert en **Debussy**

vr 24 februari 2023 • 20.15 uur

zo 26 februari 2023 • 14.15 uur

dirigent **Lahav Shani**

mezzosopraan (Judith) **Claudia**

Mahnke

bariton (Blauwbaard) **Johannes**

Martin Kränzle

Ligeti Atmosphères

Bartók Hertog Blauwbaards burcht

do 9 maart 2023 • 20.15 uur

vr 10 maart 2023 • 20.15 uur

zo 12 maart 2023 • 14.15 uur

dirigent **Jordi Savall**

Rebel Les éléments

Marais Airs pour les Matelots et les

Tritons

Händel Water Music

Rameau Selectie uit Les Indes

Galantes en Hippolyte et Aricie

vr 17 maart 2023 • 20.15 uur

zo 19 maart 2023 • 14.15 uur

dirigent **Timur Zangiev**

viool **Kristóf Baráti**

Goebaidoelina Fairytale Poem

Prokofjev Eerste Vioolconcert

Rachmaninov Tweede symfonie

zo 26 maart 2023 • 10.30 uur

Music for Breakfast 4

met **Julien Hervé** (klarinet),

Noëmi Bodden (viool) en collega's

uit het orkest

kamermuziek van **Ravel, Fauré** en

Debussy

Orkestleden

Chef-dirigent

Lahav Shani

Eredirigent

Yannick Nézet-Séguin

Assistent-dirigent

Bertie Baigent

Eerste viool

Igor Gruppman,

concertmeester

Marieke Blankestijn,

concertmeester

Quirine Scheffers

Hed Yaron Meyerson

Saskia Otto

Arno Bons

Mireille van der Wart

Cor van der Linden

Rachel Browne

Maria Dingjan

Marie-José Schrijner

Noëmi Bodden

Petra Visser

Sophia Torrenga

Hadewijch Hofland

Annerien Stuker

Alexandra van

Beveren

Koen Stapert

Tweede viool

Charlotte Potgieter

Cecilia Ziano

Frank de Groot

Laurens van Vliet

Tomoko Hara

Elina Staphorsius

Jun Yi Dou

Bob Bruyn

Letizia Sciarone

Eefje Habraken

Maija Reinikainen

Wim Ruitenbeek

Babette van den Berg

Melanie Broers

Altviool

Anne Huser

Roman Spitzer

Galahad Samson

Kerstin Bonk

Lex Prummel

Janine Baller

Francis Saunders

Veronika Lénártová

Rosalinde Kluck

León van den Berg

Oljfe van der Klein

Cello

Emanuele Silvestri

Joanna Pachucka

Daniel Petrovitsch

Mario Rio

Gé van Leeuwen

Eelco Beinema

Carla Schrijner

Pepijn Meeuws

Yi-Ting Fang

Contrabas

Matthew Midgley

Ying Lai Green

Jonathan Focquaert

Robert Franenberg

Harke Wiersma

Arjen Leendertz

Ricardo Neto

Fluit

Juliette Hurel

Joséphine Olech

Désirée Woudenberg

Fluit/piccolo

Beatriz Da Baião

Hobo

Remco de Vries

Karel Schoofs

Anja van der Maten

Hobo/althobo

Ron Tjhuis

Klarinet

Julien Hervé

Bruno Bonansea

Klarinet/ basklarinet

Romke-Jan Wijmenga

Fagot

Pieter Nuytten

Lola Descours

Marianne Prommel

Fagot/ contrafagot

Hans Wisse

Hoorn

David Fernández

Alonso

Wendy Leliveld

Richard Speetjens

Laurens Otto

Pierre Buizer

Trompet

Alex Elia

Simon Wierenga

Jos Verspagen

Trombone

Pierre Volders

Alexander Verbeek

Remko de Jager

Bastrombone

Rommert Groenhof

Tuba

Hendrik-Jan Renes

Pauken/slagwerk

Danny van de Wal

Ronald Ent

Martijn Boom

Adriaan Feyaerts

Harp

Charlotte Sprenkels